

LA POESIA DE MÀRIUS TORRES

Màrius Torres, *Poesies* (Pròleg de Pere Gimferrer), Ariel (Barcelona, 1977).

«Una glòria catacumbal» flotava sobre els poemes de Màrius Torres (que no va veure'ls mai estampats) al moment en què, en còpia manuscrita, circulaven entre els catalans a l'exili de França. Segons el dir de Carles Riba, aquest era l'honor que hi obtenien. Després de la seva mort prematura (l'any 1942, quan ell en tenia trenta-dos) hom s'adonà que calia publicar-los, però el pare del poeta desitjava que l'edició fos feta a Catalunya i ajornà per un temps l'estampació. Veient després que la cosa anava per llarg, Joan Sales (que s'havia fet amic de Màrius Torres al sanatori de Puig d'Olena) obtingué permís per fer-ne l'edició a l'exili: Coyoacan (Mèxic) 1947. Fins al moment actual s'han arribat a fer cinc edicions d'aquesta obra poètica que, a més d'haver-se vist augmentada amb la inclusió de poemes inèdits (gairebé en cadascuna de les noves edicions), ha tingut la sort d'anar acompanyada dels comentaris sobre la persona de l'autor o sobre la seva obra, escrits per prestigioses personalitats del nostre món literari: el teòleg Carles Cardó, el seu amic Joan Sales, Carles Riba (aquest, en part, un dels punts de partida de la poesia de Màrius Torres). Del darrer figura, a partir de la quarta edició, l'espistolari que va mantenir amb el poeta lleidatà. La cinquena edició,¹ que és l'objecte d'aquest comentari, ofereix un pròleg de Pere Gimferrer, una cronologia i una bibliografia d'Alfred Sargatal, més un *Apèndix* amb quaranta-dos poemes incorporats de nou al conjunt de la seva obra poètica.

El procés poètic de Màrius Torres és més aviat breu, però intens. Essent de bon primer «un metge que escrivia versos», com deia ell mateix, no arribà fins un bon temps després d'haver-se iniciat en la poesia a creure que era, com va confessar a Riba l'any 1942, «aquesta cosa absurda: un poeta líric». La seva poesia (produïda gairebé en totalitat a Puig d'Olena), profunda anàlisi de la vida i de la mort, té les arrels immediates en Riba i, és clar, en Maragall, la influència dels quals és palesa en molts indrets de la seva obra. Malgrat aquest fet, però, Joan Fuster creu que «no participà de la contaminació de la «poesia pura», ni de qualsevol altre experiment en voga» a la seva època. Per la meua banda, sense acabar de creure del tot que «aquesta és una *poesia sense cap fi*

la qual jo havia après a refer per a mi l'univers que em té i a construir la Ciutat que, militant i triomfant alhora, posseeixo en idea», Màrius Torres ja ens parla d'aquesta «ciutat d'ideals», en *La ciutat llunyana* del poema 50, ciutat ideal que és present en l'obra de Màrius Torres com en la de Carles Riba per la imatge que els n'havien ofert Plató i Sant Agustí. Així ho confessa Màrius Torres en una carta de l'11 de desembre de 1940: «je suis en train de lire Platon. Platon et les journaux, quel mélange! Le rocher et la poussière. Pourtant, c'est bien du rocher qu'est faite la poussière. Je me trouve maintenant en pleine *République*. C'est émouvant de constater ce besoin d'imaginer une cité parfaite pour s'y réfugier intellectuellement, quand on est déçu de toutes les républiques de la terre... Et le monde était encore bien simple et bien jeune au Vème siècle avant J.C.! Que penserait Platon de tout ce qui s'est passé après? Saint Augustin crut un instant que Platon avait été l'élève de Jérémie, puis reconnut que la chronologie s'y opposait; mais continua à penser que, par quelque intermédiaire, la doctrine des prophètes lui avait été révélée. Ce qui est certain, c'est qu'il abhorrait la démocratie et la tyrannie. Pauvre cher philosophe! S'il vivait aujourd'hui, peut-être il n'aurait pas même envie d'imaginer une cité parfaite». L'idealisme penetrà el doble exili de Riba i el de Torres, poetes que emprangueren l'aventura del propi coneixement en una època d'esdeveniments «incommensurables amb l'individu», com deia Riba, i que ho foren per a l'un i per a l'altre.

Riba, de retorn de l'exili, passà una temporada a Puig d'Olena. I va escriure a la memòria del *Poeta Mort* unes tannkas. La primera, «sempre darrera / els ocells invisibles / de l'esperança, / ¿fins on ha anat aquesta / vegada, que no torna?», recorda la sublimitat del vol poètic de Màrius Torres. Però alhora és eco d'un poema de la poetessa Chiyo («El meu pescador de libèl·lules, fins on ha anat avui?») que Riba havia enviat temps enrera a aquest en correspondència a una carta seva on s'interessava per les tannkas japoneses. Un darrer homenatge silenciós de Carles Riba a Màrius Torres, poeta tampoc no gens cridaner, que se'ns ofereix catacumbalment vivent ara que tornem a llegir-lo en veu baixa.

JAUME MEDINA

SOBRE LA TRIA DE POEMES D'ANTONI POUS

L'obra poètica d'Antoni Pous és molt escassa. Deixant a un cap els versos d'adolescència (1948-1949) i a l'altre el conjunt que formà finalment el llibre *El nou bon sempre seguit del desconhort a Jaume d'Urgell* (1968-1973), que consta de 19 poemes publicats i 2 d'inèdits, la resta de l'obra comprèn un bloc de 21 poemes escrits els anys 1950-1952, més 8 poemes de circumstància que fan de passerres molt diversament distanciades al llarg dels anys 1959-1964. De vegades Pous es referia a aquests darrers poemes de manera faceciosa i parlava alhora d'un silenci d'una vintena d'anys, i, tot endreçat i ben entès, era si fa no fa això. Són també de caràcter circumstancial uns altres 4 poemes contemporanis o posteriors a *El nou bon sempre*, dels quals només un és redactat en català. El *Zürichsee*, aparegut pòstumament a «Reduccions», n.º 1, senyalava el començament d'una tongada nova.

Cronològicament, doncs, el corpus de poemes nascuts d'una activitat volgudament fonda i coherent es presenta escindit en tres períodes: 1950-1952, 1968-1973, 1975... El primer és el més desconegut. Només en altre temps se'n pogué tenir notícia a través d'algunes aparicions esporàdiques en les raríssimes revistes que s'arriscaven a publicar res en català, com «Raixa» de Mallorca o «Bages» de Manresa; una mostra una mica més àmplia d'aquesta època aparegué en l'antologia *Estudiants de Vic, 1951*. Era certament poc, però per la seva situació en el temps i pel tipus de ressò que tingué llavors, ha estat el període de més conseqüències.

Per això m'ha semblat que la tria havia de fer-se dins d'aquest primer bloc, que és altrament el que correspon als anys, singularment densos, d'aquella joventut de què parlo en la nota a l'epistolari de Riba/Pous. Només en un cas he anat més enllà: *Al rar Anim* pertany a la sèrie dels versos de circumstància. El dono com a espècimen de la resta de poemes de diversió, però també a títol exemplificatiu d'una determinada classe d'obscuritat aparent, obscuritat que afecta també una part relativament vasta de l'obra poètica restant. Aquest poema permet una referenciació fàcil, per la seva índole epistolar, i pot assenyalar, ni que sigui de lluny, un model de lectura. Així, *Anim* és el nom que em dava a mi en vers, i *Patoli* el nom que li dava jo a ell en aquesta mateixa mena de poemes; l'A-